O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI

ABU RAYHON BERUNIY NOMIDAGI URGANCH DAVLAT UNIVERSITETI

"TASDIQLAYMAN"
Abu Rayhon Beruniy nomidagi Urganch
davlat universiteti rektori v.v.b
_____ S.U.Xadjaniyazov
"24" 06 _____ 2025 yil.

« YO'L HARAKATI QONUNCHILIGI»

fanining

O'QUV DASTURI

(2-kurs, kunduzgi bo'lim uchun)

Bilim sohasi:	1000 000 – Xizmatlar
Ta'lim sohasi:	1040 000 – Transport xizmatlari
Ta'lim yo'nalishi:	61040200 – Yo'l harakatini tashkil etish

Urganch – 2025 y

Mazkur o`quv dastur Abu Rayhon Beruniy nomidagi Urganch davlat universiteti Kengashining 2025-yil "28" 06 dagi 11-sonli bayonnomasi bilan tasdiqlangan.

O`quv ishlari bo`yicha prorektor: _____ **S. U. Xodjaniyazov**

O'quv-uslubiy boshqarma boshlig'i: _____ **G'. R. Matlatipov**

Mazkur o`quv dastur "Texnika" fakulteti Kengashining 2025-yil "26" 06 dagi yig'ilishida muhokama qilinib, tasdiqlash uchun tavsiya etilgan. (12-sonli bayonnoma).

Texnika fakulteti dekani: _____ **M. Q. Qurbanov**

Mazkur o`quv dastur "Transport tizimlari" kafedrasining 2025-yil "23" 06 dagi yig'ilishida muhokama qilinib, tasdiqlash uchun tavsiya etilgan. (13-sonli bayonnoma).

Transport tizimlari kafedrasi mudiri: _____ **S.M.Madaminov**

Fan/modul kodi YHQ13412	**O'quv yili** 2025-2026	**Semestr** 3/4	**ECTS - Kreditlar** 6/6
Fan/modul turi Majburiy	**Ta'lim tili** O'zbek		**Haftadagi dars soatlari** 5/4

	Fanning nomi	**Auditoriya mashg'ulotlari (soat)**	**Mustaqil ta'lim (soat)**	**Jami yuklama (soat)**
1.	YO'L HARAKATI QONUNCHILIGI (3-SEMESTR)	**76**	**104**	**180**
2	YO'L HARAKATI QONUNCHILIGI (4-SEMESTR)	**60**	**120**	**180**

2.

I. Fanning mazmuni

Fanni o'qitislidan maqsad - Oliy ta'limning Davlat ta'lim standartiga ko'ra "Transport xizmatlari" ta'lim sohasida o'qitiladigan "Yo'l harakati xavfsizligi qonunchiligi" fan dasturida mutaxassislik uchun zarur bo'ladigan mavzular qamrab olingan. Bakalavriat yo'nalishlarining fan dasturlari hozirgi davr talablaridan kelib chiqqan holda ko'rib chiqildi. Dasturning asosiy qismidagi mavzular soha korxonalaridagi mavjud muammolar asosida shakllantirilgan.

Mustaqil O'zbekiston Respublikasi Markaziy Osiyo davlatlari ichida ishlab chiqarish va industrial qurilishi hamda qishloq xo'jaligi maxsulotlarini yetishtirishi bo'yicha oldingi o'rinda turadi va ularning barchasi birgalikda har xil transportlar xizmatidan foydalanadilar. Respublika yo'l-transport kompleksi faoliyati samaradorligini oshirish, axolining transport xizmatlariga bo'lgan extiyojlarini maksimal ta'minlash mamlakatimiz transport tizimining asosiy vazifalaridan biri hisoblanadi. Transport tizimining xozirgi kundagi holati zamonaviy texnologiyalarni uning barcha sohalariga izchil tadbiq etish bilan tavsiflanadi. Shu boisdan ham bu soha bo'yicha mutaxassislarni tayyorlash sifatiga katta e'tibor berish talab etadi.

Fanning vazifasi quyidagilardan iborat:

talabalarga yo'l harakatini tashkil etish sohasidagi me'yoriy hujjatlar, harakat xavfsizligini ta'minlashning huquqiy asoslari, yo'l harakatini boshqarish jarayonida qo'llaniladigan me'yoriy talablarni o'rgatishdan iborat.

Fanning o'quv rejadagi boshqa fanlar bilan bog'liqligi va uslubiy jihatdan uzviyligi.

Dasturni amalga oshirish bakalavrning o'quv jarayonida o'zlashtirgan ma'lumotlarga, o'quv rejasiga kiritilgan oliy matematika, fizika, kimyo, nazariy mexanika, chizma geometriya va muhandislik grafikasi, materiallar qarshiligi, materialshunoslik, mashinasozlik texnologiyasi, o'zaro almashinuvchanlik, standartlashtirish, sertifikatlashtirish, gidravlika asoslari va issqlik texnikasi, avtomobil konstruksiyasi, avtomobil nazariyasi kabi fanlani bilishiga asoslanadi.

Yo'nalishning o'ziga xos xususiyatlari dasturni interaktiv usullarda o'zlashtirishni taqazo etadi. Bunda asosiy e'tibor auditoriya mashgulotlarida va mustaqil tayyorgarlikda o'zlashtiriladigan chuqurlashtirilgan nazariy bilimlarga hamda ob'ektiv jarayonlar va hodisalarga nisbatan dunyoqarashni shakllantirishga qaratiladi. Fanni o'zlashtirishda ma'ruza mashg'ulotlariga katta o'rin ajratiladi.

Dasturiy materiallarni o'zlashtirish to'rt xil:

-muammoli mavzular bo'yicha;

-mustaqil o'zlashtirish bo'yicha;

-ta'lim oluvchilarda alohida qiziqish uyg'otuvchi bo'limlar bo'yicha;

-munozaralar jarayonida o'zlashtiriladigan bilimlar bo'yicha seminar va kollokviumlarni o'tkazish yo'li bilan amalga oshirishni nazarda tutadi.

Mustaqil tayyogarlik jarayonida talaba texnik adabiyotlar, internet materiallari va me'yoriy hujjatlar bilan ishlay bilishini namoyon qilishi, auditoriya mashg'ulotlari paytida o'zlashtirgan axborotni to'g'ri mulohaza qilish qobiliyatini ko'rsatishi zarurdir.

Fanni ishlab chiqarishdagi o'rni - Talabalarga yo'l harakatini tashkil etish haqida tushuncha va bilimlar berish, haakat xavfsizligini ta'minlash bo'yicha esa chuqur bilim olishlarini ta'minlash, ularning turli ekspluatatsion va iqtisodiy ko'rsatkichlarini baholash, tayyorlanish sifati va texnik darajasi, raqobatbardoshligi kabi ko'rsatkichlarini aniqlash va tahlil qilish bo'yicha malakalar berishdan iborat.

II. Asosiy nazariy qism (ma'ruza mashg'ulotlari)
Fan tarkibiga quyidagi mavzular kiradi:

3-semestr

1-Modul. Kirish. Harakat xavfsizligi sohasidagi xalqaro me'yorlar

1-mavzu. Yo'l harakati xavfsizligi sohasidagi qonun hujjatlari.

O'zbekiston Respublikasining Konstitusiyasi. Yo'l harakati xavfsizligiga oid qonunlar. Harakat xavfsizligini ta'minlash bo'yicha O'zbekiston Respublikasi Prezidentining qarorlari. Yo'l harakati xavfsizligini ta'minlashga oid O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining qarorlari. Yo'l harakati xavfsizligini ta'minlash bo'yicha soha me'yorlari. Yo'l harakati qoidalari yo'l harakatini yagona tartibini belgilovchi me'yoriy hujjat.

2-mavzu. Yo'l harakatini tashkil etishning xalqaro huquqiy asoslari.

Xalqaro xuquqning o'ziga xos xususiyatlari. Yo'l harakati xavfsizligi sohasidagi xalqaro xuquqiy talablar. Yo'l harakatini tashkil etish sohasini xalqaro-huquqiy tartibga solish. Yo'l harakati xavfsizligi sohasidagi xalqaro-huquqiy me'yoriy hujjatlar.

3-mavzu. Yo'l harakatini tashkil etish sohasidagi xalqaro konvensiyalar.

Yo'l harakatini tashkil etish sohasidagi xalqaro konvensiyalar. Yo'l harakati to'g'risidagi konvensiya. Yo'l belgilari va signallari to'g'risidagi konvensiya. Avtomobil transportida yuklarni xalqaro tashish shartnomasi to'g'risidagi konvensiya. Xavfli yuklarni xalqaro yo'llarda tashish to'g'risdagi Yevropa kelishuvi (ADR). Xalqaro avtomagistrallar to'g'risidagi Yevropa kelishuvi (SMA). Mexanik transport vositalarining jixozlari va qismlarini o'zaro tan olish va rasmiy tasdiqlashning yagona tartibdagi shartlarini qabul qilish to'g'risidagi Kelishuv. Xalqaro Avtomobil tashishlarini amalga oshiruvchi

4-mavzu . Yo'l harakati to'g'risidagi Konvensiya.

Yo'l harakatini tasniflovchi asosiy tushinchalar. Konvensiyaga a'zo tomonlarning majburiyatlari. Yo'l belgilari va signallari.transport vositalari ekipajlari ishiga taalluqli Yevropa kelishuvi (ESTR).Yo'l qoidalari.

Haydovchilar. Xalqaro transport vositalari va treylerlarni tasdiqlash shartlari.Avtomobil haydovchilari. Xalqaro yo'l harakati uchun velosiped va tashqi velosipedlarga ruxsat berish. Xalqaro yo'ldagi mashina va treylerlarga ruxsat berish uchun yo'l. Transport vositalari tormoz tizimiga qo'yiladigan talablar. Yo'l haraktiga oid boshqa talablar.

5-mavzu. Yo'l belgilari va signallari to'g'risidagi konvensiya. Konvensiyaning asosiy tushinchalari. Yo'l belgilari va signallari. Yorug'lik beruvchi yo'l signallari. Yo'l belgi chiziqlari. Boshqa yo'l belgilari va chiziqlari. Konvensiyaga qo'shimcha to'g'risidagi Yevropa kelishuvi. Yevropa kelishuviga yo'l belgi chiziqlari to'g'risidagi bayonnoma.

6-mavzu. Avtomobil transportida yuklarni xalqaro tashish shartnomasi to'g'risidagi konvensiya.

Konvensiyani qo'llanish sohasi. Tashish shartnomasini tuzish va bajarish. Transporter javobgarligi. E'tirozlar da'volar. Bir qancha transporter orqali ketma-ketlikda amalga oshiriladigan tashishlarga taalluqli qarorlar. Konvensiyaga zid bo'lgan shartnoma shartlarini haqiqiy emasligi.

7-mavzu. Xavfli yuklarni xalqaro yo'llarda tashish to'g'risidagi Yevropa kelishuvi.

Xavfli yuklarni xalqaro yo'llarda tashish to'g'risdagi Yevropa kelishuvining maqsadi. Xavfli yuklar va mahsulotlarga taalluqli nizom va va umumiy nizom (Kelishuvga A ilova). Xavfli yuklar tasnifi. Xavfli yuklar ro'xati, cheklovlar va bo'shagan miqdorlar bilan bog'liq olib qo'yishlar va maxsus Nizom. Upakovka va sisternyalarga taalluqli Nizom. Ommaviy yuklar uchun o'rtacha yuk ko'taruvchi taralar, konteynerlar, ommaviy yuklar uchun katta o'lchamli taralar, sisternyalar va konteynerlar konstruksiyalari va sinovlari uchun talablar. Jo'natish jarayonlari. Yuklarni tashish, ortish, tushirish va qayta ishlash shartlariga taalluqli Nizom. Transport jixozlari va transport operatsiyalariga taalluqli Nizom (Kelishuvga B ilova). Ekipajlar, transport vositalaridan va jixozlaridan foydalanish hamda hujjatlarga taalluqli talablar. Transport vositalari konstruksiyalari va ularni tashishga qo'yishga taalluqli talablar. Kelishuvga a'zo bo'lish shartlari. Kelishuvni amal qilish shartlari.

8-mavzu. Xalqaro avtomagistrallar to'g'risidagi Yevropa kelishuvi.

"E" xalqaro tarmoqlar rejasini aniqlash va qabul qilish. "E" xalqaro tarmoqlar yo'llarini belgilash. Xalqaro avtomagistrallar javob bera olish shartlari. Xalqaro yo'llar tasnifi. Yo'llar konstruksiyasi standartlari. Kesishmalar konstruksiyalari standartlari. Inshootlar. Landshaft. Ye yo'llarini belgilash uchun yo'nalish markalari va identifikasiya.

9-mavzu. Transport vositalarini standartlashtirish to'g'risdagi Kelishuv.

Mexanik transport vositalarining jixozlari va qismlarini o'zaro tan olish va rasmiy tasdiqlalashning yagona tartibdagi shartlarini qabul qilish to'g'risidagi Kelishuv. Birlamchi baholash. Ishlab chiqarishni muvofiqligi. YeIK ITK qoidalari: harakat xavfsizligi shartlari bo'yicha; avtomobilning ishlab chiqaradigan gazlaridagi zararli moddalarni miqdori bo'yicha; avtomobilning yo'l qo'yilishi mumkin bo'lgan shovqin miqdori bo'yicha; ko'rinishni ta'minlanishi bo'yicha; haydovchini muhofaza qilish bo'yicha; turlicha avtomobilllar va avtopoezdlarga himoya vositalarini o'rnatishga talablar bo'yicha; siganalizasiya va yoritish tizimiga v.x.k. qo'yiladigan talablar.

10-mavzu. Xalqaro Avtomobil tashishlarini amalga oshiruvchi transport vositalari ekipajlari ishiga taalluqli Yevropa kelishuvi (ESTR).

Xalqaro Avtomobil tashishlarini amalga oshiruvchi transport vositalari ekipajlari ishiga taalluqli Yevropa kelishuvi (ESTR)ning qo'llanish sohasi. Ekipaj a'zolari. Xalqaro tashuvlarda qatnashuvchi haydovchilarga va ularning ish rejimlariga qo'yiladigan talablar. Transportni boshqarish davomiyligi. Tanaffuslar. Dam olish davomiyligi. Nazorat qurilmalari. YeSTRni qo'llash tartibi.

2-Modul. O'zbekiston Respublikasining harakat xavfsizligi sohasidagi qonun hujjatlari

11-mavzu. Avtomobil transportida harakat xavfsizligini ta'minlashning huquqiy asoslari.

O'zbekiston Respublikasining "Avtomobil transporti to'g'risida"gi qonuni. O'zbekiston Respublikasining "Avtomobil transporti to'g'risida"gi qonunida harakat xavfsizligi masalalari. Avtotransport vositalari konstruksiyasiga qo'yiladigan xavfsizlik talablari. Avtotransport vositalarini standartlash, metrologiya jihatidan ta'minlash va sertifikatlash. Avtomobilda tashishlarni lisenziyalash.

12-mavzu. Avtomobil transporti faoliyatini davlat tomonidan tartibga solish va boshqarish.

Avtomobil transporti faoliyatini davlat tomonidan tartibga solish va boshqarishning huquqiy asoslari. Avtomobil transportini boshqaruvchi davlat organining asosiy vakolatlari. Tashuvchining huquqlari va majburiyatlari. Mijozning huquqlari va majburiyatlari. Tashish shartnomasidan kelib chiqadigan majburiyatlar bo'yicha javobgarlik.

13-mavzu. O'zbekiston Respublikasida yo'l harakatini huquqiy tartibga solishning huquqiy asoslari.

O'zbekiston Respublikasining "Yo'l harakati xavfsizligi to'g'risida"gi qonuni. Yo'l harakati xavfsizligini ta'minlash sohasidagi davlat boshqaruvi. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining yo'l harakati xavfsizligini ta'minlash sohasidagi vakolatlari. Mahalliy davlat hokimiyati organlarining yo'l harakati xavfsizligini ta'minlash sohasidagi vakolatlari. O'zbekiston Avtomobil va daryo transporti agentligining yo'l harakati xavfsizligini ta'minlash sohasidagi vakolatlari. Avtomobil yo'llari qurish va foydalanish qo'mitasi yo'l harakati xavfsizligini ta'minlash sohasidagi vakolatlari. O'zbekiston Respublikasi Ichki ishlar vazirligi Davlat yo'l harakati xavfsizligi xizmatining yo'l harakati xavfsizligini ta'minlash sohasidagi vakolatlari.

14-mavzu. O‘zbekiston Respublikasida yo‘l harakatini ta'minlashga doir huquqiy talablar.

Yo‘llarni loyihalash, qurish, rekonstruksiya qilishga, ta'mirlash va saqlashga doir talablar. Yo‘llarda servis ob'ektlarini qurish. Yo‘llarda harakatlanishni cheklash yoki taqiqlash. Transport vositalariga, ular konstruksiyalarining tarkibiy qismlariga, ehtiyot qismlarga va anjomlarga doir talablar. Transport vositalarining texnik holatiga va uskunalariga doir talablar. Transport vositalariga texnik xizmat ko‘rsatish va ularni ta’mirlashga oid talablar. Transport vositalaridan foydalanishni taqiqlash. Faoliyati transport vositalaridan foydalanish bilan bog‘liq bo‘lgan yuridik shaxslarga qo‘yiladigan asosiy talablar. Faoliyati transport vositalaridan foydalanish bilan bog‘liq bo‘lgan yuridik shaxslarning xodimlarini o‘qitish, mazkur xodimlar malakasini oshirish, ularga yo‘l-yo‘riq ko‘rsatish va ularning bilimlarini tekshirish. Mehnat shartnomasi bo‘yicha ishlayotgan haydovchilarning huquqlari. Yo‘l harakati xavfsizligini tibbiy jihatdan ta'minlash. Yo‘l harakati xavfsizligini tashkil etish. Yo‘l harakati xavfsizligi holatining asosiy ko‘rsatkichlarini shakllantirish, hisobini yuritish va ulardan foydalanish. Yo‘l harakati qatnashchilarining huquq va majburiyatlari. Transport vositalarini boshqarish huquqi. Haydovchilarni tayyorlashga doir talablar. Transport vositalarini boshqarish huquqining bekor qilinishi.

15-mavzu. Yo‘lovchilarni tashish jarayonida harakat xavfsizligi talablari.

Shahar yo‘lovchilar transporti to‘g‘risidagi qonunchilik va qonunning amal qilish sohasi. Shahar yo‘lovchilar transporti tushunchasi. Shahar yo‘lovchilar transportining turlari. Yo‘lovchi tashish shartnomasi. Tashuvchining asosiy vazifalari.

4-semestr

16-mavzu. Shahar yo‘lovchilar transporti faoliyatini davlat tomonidan tartibga solish.

Shahar yo‘lovchilar transportini davlat tomonidan boshqarish. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining vakolatlari. Mahalliy davlat hokimiyati organlarining vakolatlari. Shahar yo‘lovchilar transportini boshqarish organining vakolatlari. Shahar yo‘lovchilar transporti faoliyatini lisenziyalash. Shahar yo‘lovchilar transporti faoliyatini moliyalash.

17-mavzu. Shahar yo‘lovchi transportida xavfsizlik talablarini ta'minlash.

Shahar yo‘lovchilar transporti vositalarini boshqarish huquqi. Yo‘nalishlarni tashkil etish. Bekatlar, to‘xtab o‘tish va dispetcherlik manzillari. Shahar yo‘lovchilar transportining harakat jadvali. Shahar yo‘lovchilar transporti vositalariga qo‘yiladigan talablar. Shahar yo‘lovchilar transportida reklama.

18-mavzu. Yo‘lovchilarni tashish jarayoni qatnashchilarining huquq va majburiyatlari.

Shahar yo‘lovchilar transporti tashuvchisining majburiyatlari. Shahar yo‘lovchilar transporti tashuvchisining majburiyatlari. Yo‘lovchilarning huquqlari. Yo‘lovchilarning majburiyatlari. Shahar yo‘lovchilar transportida imtiyozli yurish. Shahar yo‘lovchilar transporti to‘g‘risidagi qonunchilikni buzganlik uchun javobgarlik.

19-mavzu. Avtomobil yo‘llarini loyihalash, qurish va ekspluatasiya qilishda xavfsizlik masalalari.

Avtomobil yo‘llar sohasidagi qonunchilik. O‘zbekiston Respublikasining “Avtomobil yo‘llari to‘g‘risida”gi qonuni Avtomobil yo‘llari sohasini boshqarish. Avtomobil yo‘llarini tasniflash va ularning toifalari. Avtomobil yo‘llarini moliyalashtirish, qurish va saqlash. Avtomobil yo‘llaridan foydalanish. Avtomobil yo‘llari to‘g‘risidagi qonunchilikni buzganlik uchun javobgarlik.

20-mavzu. Avtomobil transportida xizmat ko‘rsatish vam tadbirkorlik faolyaiti jarayonida harakat xavfsizligini ta'minlashning huquqiy asoslari.

O‘zbekiston Respublikasining lisenziyalash, ruxsat berish va xabardor qilish tartib-taomillari to‘g‘risidagi qonunida harakat xavfsizligi masalalarini aks ettirilishi. Avtomototransport vositalari va shahar elektr transporti vositalari haydovchilarini tayyorlash hamda qayta tayyorlash faoliyati uchun lesenziya. Avtomobil transportida yo‘lovchilarni tashish faoliyati uchun lisenziya. Avtomobil transportida yo‘lovchilarni tashish faoliyati uchun lisenziya. transport va yo‘l qurilishi ob'ektlari hamda komplekslarini loyihalashtirish, shu jumladan ularning muhandislik tarmoqlari va tizimlarini loyihalashtirish. Og‘ir vaznli va katta hajmli yuklarni Avtomobil transportida tashish uchun ruxsatnoma. Avtotransport vositasini xavfli yuklarni tashishga qo‘yish to‘g‘risidagi guvohnoma. Avtomototransport vositalarini qayta jihozlash uchun ruxsatnoma. Avtomobil transportida yo‘lovchilari muntazam yo‘nalishlarda tashish huquqini tasdiqlovchi guvohnoma. Portlovchi materiallarni olib kirish, sotib olish, saqlash, shuningdek Avtomobil va temir yo‘l transportida tashish uchun ruxsatnoma. Avtomototransport vositalari va shahar elektr transporti vositalari haydovchilarining malakasini oshirish faoliyatini boshlaganlik yoki tugatganlik to‘g‘risida xabarnoma. Avtomototransport vositasi konstruksiyasini va (yoki) uning bir qismini o‘zgartirish bilan bog‘liq faoliyatni boshlaganlik yoki tugatganlik haqida xabarnoma. Lisenziyalash, ruxsat berish va xabardor qilish tartib-taomillari sohasidagi huquqbuzarliklar uchun yuridik shaxslarning javobgarligi.

3-Modul. O‘zbekiston Respublikasida harakat xavfsizligini ta’minlashni huquqiy tartibga solish

21-mavzu. Harakat xavfsizligini tartibga solishning huquqiy va me’yoriy asoslari.

Harakat xavfsizligini ta'minlash tizimini boshqarishni tashkil etish va huquqiy tartibga solish konsepsiyasi. Harakat xavfsizligini ta'minlash xavfsizligi va jamiyat manfaatlarining himoyasi. O‘zbekiston Respublikasida Harakat xavfsizligini ta'minlash faoliyatini davlat tomonidan tartibga solish

mexanizimi.

22-mavzu. Harakat xavfsizligini ta'minlash huquqini boshka tarmok huquqlari bilan bog'liqligi.

Harakat xavfsizligini ta'minlash munosabatlarida ma'muriy huquqning ishtiroqi. Harakat xavfsizligini ta'minlash munosabatlarida fuqarolik xuquqi ishtiroki. Harakat xavfsizligini ta'minlash munosabatlarida mehnat xuquqi ishtiroqi. Harakat xavfsizligini ta'minlash munosabatlarini jinoyat huquqi ishtiroqida tartibga solish. Harakat xavfsizligini ta'minlash munosabatlarida xalqaro huquqining ishtiroqi. Harakat xavfsizligini ta'minlash va ekologiya qonunchiligi.

23-mavzu. Yo'l harakati qoidalari.

Yo'l harakati qoidalari Avtomobil yo'llarida harakat xavfsizligining yagona tartibini belgilashi. Yo'l harakati qoidalarida haydovchilarga nisbatan qo'yiladigan talablar. Yo'l harakati qoidalarida yo'lovchilarga nisbatan qo'yiladigan talablar. Yo'l harakati qoidalarida yo'lovchilarga nisbatan qo'yiladigan talablar. Yo'l-transport xodisalari sodir etgan harakat qatnashchilarining mas'uliyatlari. Transport vositalarini xavfsiz harakatlanishiga qo'yiladigan talablar. Svetofor va tartibga soluvchining ishoralari. Ogohlantiruvchi va avariya ishoralari, avariya sababli to'xtash belgisining qo'llanilishi. Yo'lning qatnov qismida transport vositalarining joylashuvi. Harakatlanish tezligi. Quvib o'tish. To'xtash va to'xtab turish. Chorrahada harakatlanish. Temir yo'l kesishmalari orqali harakatlanish. Ko'cha-yo'l tarmoqlarining turlicha vaziyatlarida harakatlanish. Odam va yuk tashish. Velosiped, moped va aravalar harakatlanishiga, shuningdek hayvonlarni haydab o'tishga doir qo'shimcha talablar. Mansabdor shaxslarning va fuqarolarning yo'l harakati xavfsizligini ta'minlash, transport vositalarini yo'lga chiqarish, raqam va taniqli belgilarini o'rnatish bo'yicha majburiyatlari. Yo'l harakati qoidalarda yo'l belgilari va yo'l chiziqlarini qo'llanilishi bo'yicha talablar.

24-mavzu. Transport vositalaridan foydalanishda harakat xavfsizligini ta'minlashga qo'yiladigan talablar.

Transport vositalari egalarining yo'l harakati xavfsizligini ta'minlash borasidagi majburiyatlari. Transport vositalaridan foydalanish jarayonida xavfsizlik talablarini bajarilishini ta'minlash. Transport vositalarining texnik holati va uskunalariga doir talablar. Transport vositalariga texnik xizmat ko'rsatish va ularni ta'mirlash jarayonidagi talablar.

25-mavzu. Haydovchilar huquqiy madaniyatini oshirish.

Yo'l harakati barcha qatnashchilarining huquqiy madaniyati tushinchasi. Haydovchilarning malakasini oshirish, intizomini mustahkamlash bo'yicha chora tadbirlar. Yo'l etikasi va huquqiy madaniyatni shakllantirish mexanizmi.

26-mavzu. Yo'l-patrul xizmati xodimlari bilan yo'l harakati ishtirokchilari o'rtasidagi munosabatlarni huquqiy tartibga solish.

Yo'l-patrul xizmati xodimi tomonidan transport vositasini to'xtatish asoslari va tartibi. Yo'l-patrul xizmati xodimining yo'l harakati qatnashchilari bilan o'zaro munosabatlaridagi huquq va majburiyatlari. Yo'l harakati qatnashchilarining yo'l-patrul xizmati xodimlari bilan o'zaro munosabatlaridagi huquq va majburiyatlari. Yo'l harakati qatnashchilari tomonidan yo'l harakati qoidalari buzilganda yo'l-patrul' xizmati xodimlari bilan o'zaro munosabat. Yo'l-patrul' xizmati xodimlari tomonidan xizmat vazifalarini bajarishda maxsus moslamalardan foydalanishi tartibi.

27-mavzu. Avtomototransport vositasi konstruksiyasini va (yoki) uning qismini o'zgartirish bilan bog'liq faoliyatni boshlaganlik yoki tugatganlik haqida xabarnomani taqdim etish va avtomototransport vositasini qayta jihozlashga ruxsatnoma berish tartibi.

O'zbekiston Respublikasi Ichki ishlar vazirligi Yo'l harakati xavfsizligi bosh boshqarmasi tomonidan avtomototransport vositasini qayta jihozlashga ruxsatnoma berish tartibi. Tadbirkorlik sub'ektlari avtomototransport vositasi konstruksiyasini va (yoki) uning qismini o'zgartirish bilan bog'liq faoliyatni boshlaganligi yoki tugatganligi.

28-mavzu. Avtomototransport vositasini qayta jihozlash uchun ruxsatnoma berish tartibi.

Avtotransport vositalariga harakat xavfsizligi talablari. Avtomototransport vositasini qayta jihozlash uchun ruxsatnoma berish tartibi.

4-Modul. Harakat xavfsizligi sohasida sodir etilgan qonunbuzarliklar uchun javobgarlik.

29-mavzu. Harakat xavfsizligini ta'minlashdagi huquqbuzarliklar va huquqbuzarliklar uchun javobgarlik turlari.

Harakat xavfsizligini ta'minlashdagi huquqbuzarliklar tushunchasi. Harakat xavfsizligini ta'minlashdagi huquqbuzarliklar turlari. Harakat xavfsizligi sohasida huquqbuzarliklarni vujudga kelish omillari. Harakat xavfsizligi sohasidagi huquqbuzarliklarni kvalifikasiya qilish. Harakat xavfsizligi sohasidagi xuquqbuzarliklar sub'ektlari. Harakat xavfsizligi sohasidagi huquqbuzarliklar uchun javobgarlikni vujudga kelishi.Harakat xavfsizligi sohasida huquqbuzarliklar tarkibi.

30-mavzu. Harakat xavfsizligi sohasida fuqarolik huquqbuzarliklari.

Harakat xavfsizligi sohasida fuqarolik huquqbuzarliklarini vujudga kelishining yuridik asoslari. Harakat xavfsizligi sohasida fuqarolik huquqbuzarligi uchun javobgarlik. Harakat xavfsizligi sohasida fuqarolik javobgarligini qo'llash mexanizmlari.

III. Amaliy mashg'ulotlar bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar

Amaliy mashg'ulotlar multimedia qurulmalari bilan jixozlangan auditoriyada har bir akademik. guruhga alohida o'tiladi. Mashg'ulotlar faol va interfaol usullar yordamida o'tiladi, "Keys-stadi" texnologiyasi ishlatiladi, keyslar mazmuni o'qituvchi tomonidan belgilanadi.

Ko'rgazmali materiallar va axborotlar multimedia qurulmalari yordamida uzatiladi.

3-semestr
1. Yo'l harakati xavfsizligi sohasidagi qonun hujjatlari. Yo'l harakatini tashkil etishning xalqaro huquqiy asoslari
2. Yo'l harakatini tashkil etish sohasidagi xalqaro konvensiyalar
3. Yo'l harakati to'g'risidagi Konvensiya
4. Yo'l belgilari va signallari to'g'risidagi Konvensiya.
5. Avtomobil transportida yuklarni xalqaro tashish shartnomasi to'g'risidagi konvensiya.
6. Xavfli yuklarni xalqaro yo'llarda tashish to'g'risidagi Yevropa Kelishuvi
7. Xalqaro avtomagistrallar to'g'risidagi Yevropa Kelishuvi. Transport vositalarini standartlashtirish to'g'risdagi Kelishuv. Mexanik transport vositalarining jixozlari va qismlarini o'zaro tan olish va rasmiy tasdiqlalashning yagona tartibdagi shartlarini qabul qilish to'g'risidagi Kelishuv.
8. Xalqaro avtomobil tashishlarini amalga oshiruvchi transport vositalari ekipajlari ishiga taalluqli Yevropa Kelishuvi (YeSTR).
9. Avtomobil transportida harakat xavfsizligini ta'minlashning huquqiy asoslari.
10.Avtomobil transporti faoliyatini davlat tomonidan tartibga solish va boshqarish
4-semestr
1. O'zbekiston Respublikasida yo'l harakatini huquqiy tartibga solishning huquqiy asoslari.
2. O'zbekiston Respublikasida yo'l harakatini ta'minlashga doir huquqiy talablar.
3. Yo'lovchilarni tashish jarayonida harakat xavfsizligi talablari.
4. Shahar yo'lovchilar transporti faoliyatini davlat tomonidan tartibga solish.
5. Shahar yo'lovchi transportida xavfsizlik talablarini ta'minlash.
6. Yo'lovchilarni tashish jarayoni qatnashchilarining huquq va majburiyatlari.
7. Avtomobil yo'llarini loyihalash, qurish va ekspluatasiya qilishda xavfsizlik masalalari.
8. Avtomobil transportida xizmat ko'rsatish vam tadbirkorlik faolyaiti jarayonida harakat xavfsizligini ta'minlashning huquqiy asoslari.
9. O'zbekiston Respublikasida harakat xavfsizligini ta'minlashni huquqiy tartibga solish Harakat xavfsizligini tartibga solishning huquqiy va me'yoriy asoslari
10.Harakat xavfsizligini ta'minlash huquqini boshka tarmok huquqlari bilan bog'liqligi.
11.Yo'l harakati qoidalari.
12.Transport vositalaridan foydalanishda harakat xavfsizligini ta'minlashga qo'yiladigan talablar.
13.Haydovchilar huquqiy madaniyatini oshirish.

Amaliy mashg'ulotlar tashkillashtirishda zamonaviy pedagogik texnologiyalardan foydalanish va bir akademik guruhga bitta professor-o'qituvchi tomonidan o'tkazilishi zarur.

IV. Mustaqil ta'lim mazmuni

O`qish jarayonida o`qituv dasturida keltirilgan barcha mavzular o`qituvchi tomonidan to`liq yoritilmaydi, ayrim mavzular to`g'risida o`qituvchi faqat qisqartirilgan hulosaviy ma'lumotlar beradi va o`qituvchi talabalarga bu mavzularni to`liq o`rganish uchun zarur bo`lgan adabiyotlarni tavsiya etadi. Bundan tashqari ayrim mavzular talabalarga ilmiy yondoshishni taqozo etadi. Bu ko`rinishdagi ishlar talabalarga o`qituvchi nazorati ostida bajariladigan mustaqil ish sifatida tavsiya etiladi.

Mustaqil ta'lim va mustaqil ishlar

Mustaqil ta'lim uchun tavsiya etiladigan mavzular:

3-semestr
1. Yo'l harakati xavfsizligi tushunchasi va uning jamiyatdagi o'rni.
2. Yo'l harakati xavfsizligini tartibga soluvchi asosiy qonun va hujjatlar.
3. Yo'l harakati xavfsizligi bo'yicha xalqaro konvensiyalar (Vena, 1968 va boshqalar).
4. Harakat xavfsizligini ta'minlash tizimida davlat organlarining roli.
5. Yo'l harakati xavfsizligini boshqarishning tashkiliy mexanizmlari.
6. O'zbekiston Respublikasida yo'l harakati xavfsizligi sohasida qabul qilingan qarorlar.
7. Harakat xavfsizligini ta'minlashning ijtimoiy-iqtisodiy ahamiyati.
8. Yo'l transport hodisalarining asosiy sabablari va ularni kamaytirish yo'llari.
9. Yo'lovchilarni tashishda xavfsizlik qoidalariga rioya etish.
10.Haydovchilar mehnat va dam olish rejimini nazorat qilish tartibi.
11.Avtomobil yo'l korxonalarining yo'l harakati xavfsizligini ta'minlashdagi vazifalari.
12.Transport vositalarini sug'urtalashning yo'l harakati xavfsizligidagi

	ahamiyati.
	13.Ichki huquq va xalqaro huquqning yo'l harakati sohasida uyg'unligi.
	14.Yo'l-patrul xizmati faoliyatining huquqiy asoslari.
	15.Yo'l-patrul xodimlarining haydovchilar bilan munosabatlari.
	16.O'zbekiston Respublikasida ekologik ta'limni rivojlantirish konsepsiyasi.
	17.Avtomototransport vositalarini qayta jihozlash tartibi.
	18.Avtomototransport vositasi konstruksiyasini o'zgartirishning huquqiy jihatlari.
	19.Yo'l harakati xavfsizligini oshirishda texnologik vositalarning o'rni.
	20.Yo'l harakati xavfsizligini ta'minlashda mahalla va jamoatchilikning roli.
	4-semestr
	1. Harakat xavfsizligini ta'minlashga oid profilaktik tadbirlar.
	2. Yo'l harakati xavfsizligi masalalarida xalqaro tajribalar.
	3. Harakat xavfsizligini ta'minlashda axborot texnologiyalarining qo'llanilishi.
	4. Transport vositalarini boshqarishda ekologik talablar.
	5. Harakat xavfsizligiga oid me'yoriy hujjatlarni ishlab chiqish jarayoni.
	6. Harakat xavfsizligi bo'yicha o'quv va targ'ibot ishlarining ahamiyati.
	7. Yo'l harakati xavfsizligini buzish oqibatida yuzaga keladigan ma'muriy javobgarlik.
	8. Jamoat transportida yo'lovchi xavfsizligini ta'minlash choralari.
	9. Haydovchilarni tayyorlash va malakasini oshirish tizimi.
	10. Yo'l harakati xavfsizligini ta'minlashda notijorat tashkilotlar ishtiroki

Mustaqil o'zlashtiriladigan mavzular bo'yicha talabalar tomonidan referatlar tayyorlash va uni taqdimot qilish tavsiya etiladi.

3	**VII. Fan o'qitilishining natijalari (shakllanadigan kompetensiyalar)** "Yo'l harakati xavfsizligi qonunchiligi" fani talabalarda nazariy bilimlar, amaliy ko'nikmalar hamda ilmiy dunyoqarashni shakllantirish vazifalarini bajaradi. Fan bo'yicha talabalarning bilim, ko'nikma va malakalariga quyidagi talablar qo'yiladi. Talaba: - transport vositalarining axamiyati xaqida; -transport vositalarining ishlash qobiliyati xaqida; -transport vositalarini takomillashtirish yo'nalishlari xaqida ***tasavvurga ega bo'lishi***; -transport vositalarining asosiy, ilmiy-texnikaviy muammolari va taraqqiyot istiqbollari; -transport vositalariga asosiy texnik-iqtisodiy talablar; -transport vositalari samaradorligi mezonlari ***bilishi va ulardan foydalana olishi.*** -transport vositalarining foydalanish xususiyatlariga tegishli asosiy ko'rsatkichlarni aniqlash; -transport vositalarining muayyan foydalanish sharoitlariga mosla-shuvini va samaradorligini oshirish bo'yicha tavsiyalarni ishlab chiqish; -transport vositalari konstruksiyasini tahlil qilish va baxolash kabi *ko'nikmalarga ega bo'lishi kerak.*
4	**VIII. Ta'lim texnologiyalari va metodlari:** • ma'ruzalar; • interfaol pedagogik texnologiyalar va grafik organayzerlar; • guruhlarda ishlash; • taqdimotlarni qilish; • individual ishlamalar; • jamoa bo'lib ishlash va himoya qilish uchun loyihalar.
5.	**IX. Kreditlarni olish uchun talablar:** Fanga oid nazariy va uslubiy tushunchalarni to'la o'zlashtirish, tahlil natijalarini to'g'ri aks ettira olish, o'rganilayotgan jarayonlar haqida mustaqil mushohada yuritish, oraliq nazorat shakllarida berilgan vazifa va topshiriqlarni bajarish, yakuniy nazorat bo'yicha yozma ishni yoki test (30 ta) ni topshirishlari kerak.
6.	**Asosiy adabiyotlar** 1.Q.Azizov. SHAHAR YÒLLARIDA HARAKAT XAVFSIZLIGINI TASHKIL ETISH.264 bet Toshkent. 2.К.Азизов ҲАРАКАТ ХАВФСИЗЛИГИНИ ТАШКИЛ ЭТИШ.Тошкент 2019 йил 3.E.Z.Fayzullayev. Transport vositalarining tuzilishi va nazariyasi. Darslik

	Toshkent-2006.- 377bet. **Qo'shimcha adabiyotlar** 1. Uzbekistan Respublikasi Prezidenta SH. M.Mirziyoevning Oliy majlisga murojaati. 2020 y. 24 yanvar. 2.MirziyoevSH.M. Buyuk kelajagimizni mard va olijanob xalqimiz bilan birga quramiz. - Toshkent: "Uzbekistan", 2017.-488 S. 4.O'zbekiston Respublikasining jinoyat kodeksi. Toshkent 1994 y. 5. O'zbekiston Respublikasining "Yo'l xarakati xavfsizligi to'g'risida Qonuni. Toshkent 2015 yil №3127-sonli Qarori. 6. O'zbekiston Respublikasining ma'muriy javobgarlik to'g'risidagi kodeksi. Toshkent 2024 y. **Axborot manbalari** 1. htt.www.ziyo.net 2. http.www.madi.ru 3. http.www.traktor.ru 4. www.lex.uz 5. www.my.gov.uz
7	**O'quv dasturi** Urganch davlat universiteti Kengashning 2025 yil "27" 06 dagi 11 -sonli bayonnomasi bilan tasdiqlangan.
8	**Fan/modul uchun mas'ullar:** S.Madaminov- UrDU, "Transport tizimlari" kafedrasi mudiri I.Ro'zmetov - UrDU, "Transport tizimlari" kafedrasi dotsenti
9	**Taqrizchilar:** B.Sabirov–UrDU Transport tizimlari kafedrasi professori, t.f.n. X.Yakubov – UrDU Transport tizimlari kafedrasi dotsenti, t.f.n.